

РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ – СИЛИСТРА
ДИРЕКЦИЯ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА
НА ЗДРАВНОТО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА
ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ ЗА 2022/2023г.

Оценката на здравословното състояние на децата и учениците в област Силистра е изготвена на базата на:

- ✓ Обобщените данни за здравословното състояние на децата и учениците, изготвени от медицинските специалисти от здравните кабинети въз основа на предоставените им от личните лекари талони от профилактичните прегледи, съгласно Наредба №3 на МЗ за здравните кабинети в детските заведения и училища (обн. ДВ. /бр.38/2000г);
- ✓ Наредба № 8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията (обн. ДВ бр.92/2016г);
- ✓ Схемата за анализ на здравословното състояние на децата и учениците с приложени таблици (предоставена с писмо на МЗ № 32-00-138 от 06.10.2005г.)

През учебната 2022/2023г. в област Силистра функционират 24 детски и 42 учебни заведения. Детските градини в някои общини са с филиали обединени с общо ръководство.

По данни на РУО, броят на децата в детските заведения е 3154, а на учениците е 9220.

По данни на медицинските специалисти в детските заведения общият брой на обхванатите деца с оценка на физическото развитие е 3066 (97%), а на учениците - 9025 (98%). С профилактични прегледи са обхванати 2976 деца (94%) и 8686 ученици (94%). Децата в ДГ са разпределени в 142 групи, а учениците - в 476 паралелки.

В анализа е включена информация за деца и ученици, които посещават детско или учебно заведение и имат извършен профилактичен преглед. За 2022/2023 г. обхвата на децата от детски градини е 100%. За ученици от 2 училища (ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна, СПИ „Хр. Ботев“ с. Варненци) не е подадена информация за здравословното състояние и физическото им развитие.

Анализа и оценката на здравословното състояние, физическо и психическо развитие на децата и учениците е една от основните дейности на направление „Профилактика на болестите и промоция на здравето” в ДОЗ. Тези анализи помагат в съвместната работа с медицинските специалисти от детските и учебните заведения и показват къде трябва да насочим своите усилия в работата ни по укрепване на детското здраве.

Профилактичните прегледи за оценка на физическото, психическото развитие и здравословното състояние на децата се извършват по Методика за провеждане на профилактичните прегледи при деца от 0 до 18 години. Анализът е изготвен за учебната 2022/2023 г. на базата на данните, подадени от медицинските специалисти от здравните кабинети в детските заведения и училищата. Децата и учениците са разделени в 4 възрастови групи: 1-3 г., 3-7 г., 7-14 г. и 14-18 г.

На територията на област Силистра са регистрирани 67 здравни кабинета в детски и учебни заведения, които се обслужват от 76 медицински специалисти на целодневен или почасов график. Без здравно обслужване е 1 училище – ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна.

На новоназначените медицински специалисти се оказва методична помощ и се провеждат тематични обучения по профилактика и промоция на здраве, а през ваканциите се провеждат обучителни семинари по актуални теми на профилактиката и по национални профилактични програми.

Остава проблема с кадровия дефицит на медицински специалисти, обслужващи здравните кабинети, особено в по-малките общини, където работят мед. сестри /мед. фелдшери в пенсионна възраст на непълен работен график.

I.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА ДО 7 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Физическото развитие на децата се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на децата се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата. По препоръка на РЗИ-Силистра, медицинските специалисти от здравните кабинети в детските градини извършват индивидуални измервания на ръст и тегло на децата.

1.Резултати и оценка на ръста:

През учебната 2022/2023г. по данни представени от медицинските специалисти на детските заведения общият брой включва 3066 деца до 7 год. възраст. С измерване на ръст са обхванати 2976 от тях (97 %), а при 90 деца (3,%) не са предоставени талони за здравословно състояние. Данните за ръст при обхванатите 2976 деца имат следната структура:

- норма – 2477 деца (83%);
- разширена норма - 341 деца (11%);
- извън нормата - 158 деца (5,%), в т.ч. 112 (71%) с нисък ръст и 46 деца (29%) с висок ръст.

норма (83%)	разширена норма (11%)	извън нормата 158 деца (5%)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2477	341	112	46

2.Резултати и оценка на теглото:

С измерване на тегло са обхванати 2976 от тях (97%), а при 90 деца (3,%) не са предоставени талони за здравословно състояние. Данните за тегло при обхванатите 2976 деца имат следната структура:

- норма – 2346 деца (79%),
- разширена норма – 434 деца (15%),
- извън нормата – 196 деца (6%), в т.ч. 84 (43%) с ниско тегло и 112 (57%) с тегло над нормата.

норма (79%)	разширена норма (15%)	извън нормата 196 деца (6 %)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2346	434	84	112

Данните сочат, че броят на децата с наднормено тегло е значително по-голям от тези с тегло под нормата. Спрямо предходната учебна година със 65 деца се увеличил броя на децата извън нормата.

Продължава тенденцията за увеличение броя на децата с по-нисък ръст и наднормена телесна маса.

3. Физическа дееспособност на децата

Тестовите за физическа дееспособност на децата над 3-годишна възраст са проведени от педагозите в детските заведения. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2022/2023 г. тестове показват, че нормите са покрили 2647 от децата (89%).

4. Диспансерно наблюдение на децата до 7 годишна възраст

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016г. на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризация (обн.ДВ. бр. 92 и бр. 93 от 2016г.) децата със заболявания се водят на диспансерно наблюдение от лекари специалисти. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на децата.

На диспансерен учет се водят **21 деца (0,70%)** от общо прегледаните 2976 деца със следните заболявания:

1. Разстройство в психологичното развитие – 24% от общия бр. диспансеризирани деца.

- F 84 –Генерализирани разстройства в развитието детски аутизъм – 5 деца;

2. Други болести на горните дихателни пътища – 19% от общия бр. диспансеризирани деца.

- J 30.2 –Генерализирани разстройства в развитието детски аутизъм – 4 деца;

3. Епизодични и пароксизмални разстройства -14% от общия бр. диспансеризирани деца.

- G 40.0-8 – Епилепсия – 3 деца

5. Захарен диабет – 9 % от общия брой диспансеризирани деца.

- E 10.9 - Инсулинозависим захарен диабет – 2 деца

6. Други единични случаи – 7 деца 33% от общия бр. диспансеризирани деца:

- Болести на щитовидната жлеза – E 03.0 –Други видове хипотиреоидизъм;
- Поведенчески и емоционални разстройства – F 90 - Хиперкинетични разстройства;
- Болести на нервната система – G 91.0 – Хидроцефалия;
- Зрителни разстройства и слепота – H 54.2 – Намаление на зрението на двете очи;
- Възпалителни полиартропатии– M 08.8 – Други юношески артрити;
- Тубулоинтерстициални болести на бъбреците-N10-N16-Остър/хроничен пиелонефрит;
- Други болести на ухото - H 90 – глухота.

Отчетено е увеличение на децата за диспансерно наблюдение през учебната 2022/2023г., спрямо 2021/2022г. - с 3 случая.

5. Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на деца до 7 годишна възраст.

При основния профилактичен преглед на децата, проведен от личния лекар в периода септември-декември 2022 г. са съобщени и регистрирани 29 деца със заболявания и аномалии (1% от общо прегледаните 2976). Данните са отразени в личните карти на децата, 4 деца са във възрастовата група 0-3 год. и 25 деца във възрастта от 4 до 7 години. В структурата на регистрираните 29 заболяванията водещи диагнози са:

- Затлъстяване – 7 случая (24%)
- Смущение в зрението - 7 случая(24%)

- Астма – 4 случая (14 %)
- Захарен диабет – 2 случая (7%)
- Неврози - 2 случая (7%)
- Нарушение на рефракцията и акомодацията – 2 случая (7%)
- Вродени аномалии– 2 случая (7%)
- Други единични 3 случая (10%) – специални симптоми и синдроми, алергичен ринит, специфично забавяне в развитието.

В сравнение с предходната 2021/2022 учебна година, относителния дял на децата с новооткрити заболявания, посещаващи детските заведения е намалял с 10 случая.

II.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Физическото развитие на учениците се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на учениците се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата.

По препоръка на РЗИ-Силистра, медицинските специалисти от здравните кабинети в училищата също извършват индивидуални измервания на ръст и тегло на учениците.

Броят на подлежащите ученици от представените данни на медицинските специалисти от учебните заведения е 9025, а броят на измерените 8686 (96%).

Относителния дял на учениците, обхванати с профилактични прегледи по общини е следния:

Община	Общ брой ученици	Общ брой ученици обхванати с профилактични прегледи	Относителен дял (%)
Силистра	3909	3745	96%
Дулово	2470	2317	94%
Тутракан	929	929	100%
Кайнарджа	661	639	97%
Главиница	595	595	100%
Ситово	361	361	100%
Алфатар	100	100	100%
ЗА ОБЛАСТТА:	9025	8686	96%

Обхватът на учениците с профилактични прегледи за учебната 2022-2023 г. бележи ръст в сравнение с предходните 3 учебни години и е 96% (за сравнение резултата от предходните три учебни години е за 2021/2022 - 94%, за 2020/2021 - 95% и за 2019/2020 - 95%).

1.Резултати и оценка за ръста на учениците

Учениците са разпределени в две възрастови групи (7-14г. и 14-18г.) със следните резултати:

норма – 6917 (80%)		разширена норма-1320 (15%)		извън нормата-449 (5%)	
7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.
4460 (51%)	2457 (28%)	830 (10%)	490 (6%)	222 (3%)	227 (3%)

2. Резултати и оценка на теглото:

Учениците от двете възрастови групи (7-14г. и 14-18г.) показват следните резултати:

норма – 6366 (73%)		разширена норма-1420 (17%)		извън нормата-900 (10%)	
7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.
4021 (46%)	2345 (27%)	936 (11%)	484 (6%)	597 (7%)	303 (3%)

3. Физическа дееспособност на учениците

Тестовите за физическа дееспособност на учениците са проведени от учителите по физическо възпитание и спорт в училищата. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2022/2023г. тестове показват, че нормите са покрили **8850 от 9025 ученици (98%)**.

Напълно освободените от часовете по физическо възпитание ученици са 108 (1,2 %), няма включени ученици в групи по лечебна физкултура.

5. Диспансерно наблюдение на учениците

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията, учениците с диагнози, подлежащи на диспансерно наблюдение, се обслужват от лекари специалисти по профила на заболяването. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на учениците.

На диспансерен учет се водят 102 ученици (1,2%) от общо прегледаните 8686 ученици.

Най-голям е броят на случаите с астма (J45.0 –J45.1) – **25** ученици (25%), следвани от тези с инсулинозависим диабет (E10.9) - **14** (14%), епилепсия (G40.0-8) - **11** (10%), поведенчески и емоционални разстройства - 4 (4%), 3 случая на детски атуизъм (F84) (3%), 3 случая на детска церебрална парализа (G80.0-8) (3%), 3 случая на други юношески артрити (M08.8) (3%), 3 случая на други аномалии на сърцето (Q24.8) (3%), и следват по 2 случая (2%) на вроден хипотериодизъм, невротични разстройства, хидроцефалия, юношеска остеохондроза и Vсс дискордантно свързване на камерите с артерии – общо **10** случая. Следват единични случаи (0,9%) на болест на Hodgking, тереоидит на Хашимото, дисоциативни разстройства, слепота на едното око, есенциална хипертония и др. – общо **26** случая.

4. Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на учениците.

Табличните данни за регистрирани заболявания при профилактичните прегледи дават възможност да се анализира здравословното състояние на учениците по възрастов показател за първи, седми и десети клас. Изборът на точно тези възрастови групи е свързан с факта, че това са преходни периоди в развитието на учениците.

През учебната 2022/2023г. са регистрирани и съобщени 135 заболявания (1,6%) от общо обхванатите с профилактични прегледи 8686 ученици.

Структурата на заболяванията за учебната 2022/2023 г. показват:

- болести на дихателната система (J35-J45) – 55 ученици (41%);
- болести на окото (H52-H54) - 36 (27%);
- захарна болест (диабет) (E10) и затлъстяване – 17 ученици (13%);

- вродени аномалии (Q00-Q27) – 6 ученици (4%);
- Хипертонични болести (I10-I15) – 5 ученици (4%);
- Специфични заболявания в развитието (F40-F95) – 5 ученици (4%);
- епилепсия (G40) - 4 ученици (3%);

Останалите заболявания са единични случаи при 7 деца (5%): гастрит, пиелонефрит, плоско стъпало, късни последици от травми и отравяния и в гафа други.

ИЗВОДИ:

1. Анализът е изготвен на база предоставените данни от профилактични прегледи с обхват 97% (без две учебни заведения поради липса на медицински специалист и неспазване на срока за предоставяне на анализите).
2. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на децата посещаващи детските заведения в област Силистра през 2022/2023 г. е сравнително висок – 97%. Отчитат се 90 деца без извършен профилактичен преглед (3%).
3. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на учениците посещаващи учебните заведения в област Силистра през 2022/2023 г. е сравнително висок – 96%. Отчитат се 339 ученици без извършен профилактичен преглед (4%).
4. Причините за по-ниския обхват на профилактичните прегледи в някои общини на областта за учебната 2022/2023 г. са комплексни и към тях отношение имат родителите, личните лекари на децата и учениците, както и не добрата комуникация между отделните структури. В тази връзка РЗИ-Силистра ще продължи активно да работи по проблема с оглед постигане на 100% обхват на децата от всички общини с профилактични прегледи, което е гаранция за ранно откриване на заболявания и своевременно лечение. Прави впечатление непълната корелация на данните за новооткритите заболявания, подлежащи на диспансерно наблюдение и броят на фактически диспансеризираните деца.
5. През 2022 г. РЗИ-Силистра, проведе обучение на медицинските специалисти от областта, дадени бяха методични указания за попълване на формулярите на здравословното състояние и физическото развитие на децата и учениците за учебната 2022/2023 г.
6. РЗИ е предоставила възможност на избор за изпращане на схемите за анализ на здравословното състояние на деца и ученици - на място или по електронен път.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

За намаляване на заболяванията при децата и учениците е необходимо да се работи по-активно в посока към:

- Осигуряване на ергономична училищна мебел, съобразно ръста на децата в различните възрасти, което е едно от условията за профилактиката на гръбначните изкривявания;
- Осигуряване на осветление, съответстващо на хигиенните норми;
- Включване на дейности за намаляване на рисковите поведенчески фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и ниска двигателна активност.

Небалансираното хранене, замърсеността на околната среда, натоварените учебни програми и стресовите ситуации в учебната и околна среда допринасят за алергизацията и намалената резистентност на детския организъм към различни патогенни и химични фактори.

Мерки за подобряване на здравословното състояние на децата и учениците:

От медицинските специалисти в детските и учебни заведения:

- здравно-образователна дейност сред децата и учениците с цел формиране на правилен модел на хранене и хранителни навици. Същите да участват при изработването на седмичните менюта, съгласно изискванията на Наредби №№ 2,6 и 37 на МЗ за здравословно хранене.
- да участват активно с директорите в изготвянето на седмичните учебни разписания в училищата и да упражняват вътрешен контрол за правилното организиране на дневния режим в детските заведения.
- да участват във всички спортни мероприятия с децата и учениците, за повишена двигателна активност и превенция на проблемите свързани с наднорменото тегло.
- да информират родителите за необходимостта от предоставяне на информация за проведените профилактични прегледи на децата и учениците, да повишат възискателността си за предоставяне в срок на талоните от профилактични прегледи с ясни и точни диагнози, в съответствие с изискванията на Наредба № 8/22.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ бр. 92 от 2016 г.).
- да нанасят коректно и пълно данните в таблици и схеми за анализ на здравословното състояние, физическата дееспособност и диспансерно наблюдение и своевременно да изпращат информацията на РЗИ за здравословното състояние на децата и учениците.
- да разработват разнообразни форми за работа с персонала, с родителите на децата в детските и учебни заведения и с учениците, във връзка с утвърждаване на здравословния начин на живот.

От ръководствата на учебните заведения:

- да изискват от родителите да предоставят необходимата здравна документация при записването на децата в детските заведения и училища;
- да се спазват изискваният в Наредба № 9 за здравно-хигиенните изисквания при използването на персонални компютри в обучението и извънучебните дейности на учениците (ДВ бр.46/07.06.1994г.), като медицинските специалисти активно да информират родителите за необходимостта от контрол на зрението 1 път годишно от лекар специалист.
- при изработването на седмичното разписание на учебните часове да се спазват изискванията на наредбата за здравните изисквания при изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания.
- за намаляване на стреса по време на престоя на учениците в училище, както и за подобряване на психоклимата педагогическия персонал и психологът да организират различни форми на обучение и ролеви игри.
- разкриване и провеждане на редовни занимания по лечебна физкултура за учениците с гръбначни изкривявания и затлъстявания, под ръководството на специалист.
- пълноценното използване на наличната спортна база, като същата се поддържа в добро хигиенно състояние и се оборудва с подходящи уреди и съоръжения;
- да организират мероприятия сред природата в извън учебно време за подобряване на физическата активност на подрастващите.

В заключение трябва да се отбележи, че свръхтеглото и затлъстяването са основен проблем във всички възрастови групи. Нерационалното хранене и ниската физическа активност на децата и учениците в детските заведения и училищата са основните рискови фактори за наднорменото тегло и затлъстяването. Продължителния престой пред дисплея на смартфона и компютъра, допринасят допълнително за ниската физическа активност и се отразяват негативно на зрителния анализатор. Съвместните усилия могат да доведат до постигане на по-

добри резултати в профилактиката на заболяванията с правилен модел на хранене и оптимална физическа активност.

Дата: 27.06.2022г.
РЗИ-Силистра

Изготвили:
Красимира Кръстева - гл. експерт в ДОЗ
Анжела Генова – гл. експерт в ДОЗ